

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ WEB-РЕСУРСІВ У НУМІЗМАТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ (НА ПРИКЛАДІ МОНЕТ ДЕРЖАВ ХРЕСТОНОСЦІВ)

Розглядаються проблеми використання інформаційного потенціалу web-ресурсів у дослідженнях спеціальних галузей історичної науки, зокрема, нумізматики. Наводяться приклади використання Інтернет-ресурсів, зокрема Інтернет-аукціонів, online-магазинів та спеціалізованих сайтів у нумізматичних дослідженнях.

Web-ресурс, нумізматики, нумізматичні джерела, монета, держави хрестоносців, Антіохійське князівство, графство Едеса, держава Тевтонського ордену у Пруссії.

Проблема використання web-ресурсів в історичних дослідженнях активно вивчається протягом останніх двох десятиліть, проводяться спеціальні наукові конференції, з'являються тематичні публікації, захищаються дисертації. Інформаційні технології увійшли до наукового інструментарію істориків і стали невід'ємною частиною джерельної бази їхніх досліджень. Ми цілком підтримуємо тезу О. Ждановича, що «глибоке вивчення методів роботи з мережею Інтернет, оволодіння практичними навичками її використання дадуть можливість зрозуміти, що комп'ютер, який має доступ до глобальної інформаційної мережі, перетворюється із засобу для редагування і друкування текстів на зручний інструмент для реалізації тонких джерелознавчих методик» [1: 26].

Спробуємо проаналізувати можливості web-ресурсів у дослідженнях спеціальних галузей історичної науки на прикладі нумізматики держав хрестоносців. Через обмежений обсяг публікації не будемо детально зупинятися на останній дефініції, лише зазначимо, що під терміном «монети держав хрестоносців» розуміємо монети, випущені монетними сеньйорами саме держав хрестоносців, а не іншими емітентами, навіть якщо останні й були учасниками хрестових походів. Для прикладу візьмемо грошові емісії Антіохійського князівства, Едеського графства й держави Тевтонського ордену у Пруссії. Перед дослідниками монет зазначених емітентів стоїть ряд стандартних для нумізматичних досліджень проблем, зокрема, вивчення типології монет, технології їхнього виготовлення, ареалу поширення (топографії знахідок) та ін. Учені виділяють чотири основні нумізматичні джерела: окремі монети, монетні знахідки, матеріали та інструменти монетного карбування а вагові гирьки. На світових Інтернет-ресурсах переважно представлені перші два джерела – власне монети та інформація про монетні знахідки.

Зупинимось детальніше на можливостях «світової павутини» для дослідження окремих монет. На сьогодні існує величезна кількість нумізматичних сайтів, які якісно різняться своїми інформаційними можливостями. З одного боку, це частина любительських сайтів, а з іншого, – сайти нумізматичних товариств, нумізматичних магазинів та аукціонів, у тому числі й online. Нумізматичні сторінки є навіть у соціальних мережах, в контакті [2], однокласниках [3] та ін. Саме тому пошукові системи не завжди дають списки сайтів, корисних для наукових досліджень. З одного боку, це пов'язано з некоректним складанням запитів самими дослідниками, а з іншого, – пошукові системи формують списки посилань відповідно до рейтингу сайтів, виходячи з їхнього Інтернет-трафіку. Рейтинг серед 278 нумізматичних сайтів за відвідуванням наводиться на CoinsHomeNet [4]. Проте, лише на 3 із перших 10 сайтів ми можемо отримати інформацію, хоча б дотичну, і не більше, до теми нашого дослідження – нумізматики держав хрестоносців.

Значним інформаційним потенціалом володіє аукціон eBay (США), який вже давно став своєрідною Меккою для колекціонерів, і невикористання його матеріалів у нумізматичних дослідженнях є як мінімум недалекоглядним, адже на цьому торговельному web-ресурсі періодично продаються надзвичайно рідкісні монети, володіти якими для багатьох, навіть провідних музеїв світу, залишається лише мрією. Для прикладу візьмемо перші емісії монет Антіохійського князівства. Найбільше на теренах колишнього СРСР зібрання подібних монет зберігається у фондах Державного Ермітажу (РФ), проте навіть у них немає випусків першого правителя Антіохії Боемунда Таренського [5: 277]. В Ашмолінському музеї Оксфордського університету, одному з найбільших у світі зібрань монет держав хрестоносців, є лише два фоліси даного правителя [6: PL3]. В той же час, в січні 2012 на eBay був проданий фоліс Боемунда Таренського [7], продаж супроводжувався якісним фото монети та її метрологічними характеристиками: «Bohemund I, 1098-1104, Crusader Antioch, bronze of 26.7 mm, 2.99 grams» [7]. Досліджуючи у 2011 р. перші емісії монет держав хрестоносців [8], зокрема монети графства Едеси, окрім оригінальних монет із музейних зібрань та приватних колекцій ми використовували й матеріали Інтернет-аукціонів, зокрема, згаданого вже eBay, а також Vcoins [9] та сайту, присвяченому східним монетам, – Zeno [10]. Залучення таких різнопланових джерел – монет, фотографій монет із їхніми метрологічними характеристиками, дало змогу зробити ряд висновків, у тому числі й стосовно динаміки зміни ваги монет графства Едеси. Окрім цього використання подібних web-ресурсів дозволяє здійснити якісні реконструкції рідкісних чи навіть унікальних монет, яких сьогодні відома лише обмежена кількість екземплярів, провести штемпельний аналіз, дослідити іконографію та палеографію монет.

Не менш важлива для нумізматичних досліджень інформація міститься на різноманітних форумах, присвячених пошукові монет за допомогою метало детекторів. Ми не будемо зупинятися на етичних та правових аспектах цих пошуків, лише зазначимо, що оприлюднені пошуковцями матеріали, особливо друге вагоме нумізматичне джерело – монетні знахідки, дозволяють не лише поглибити існуючі на сьогодні уявлення про грошовий обіг і торговельні взаємовідносини, але й часом змінити усталені стереотипи. Звернемося до проблеми участі монет іншої держави хрестоносців – держави Тевтонського ордену в Пруссії, у грошовому обігу на теренах середньовічної України. В історіографії, за невеликим винятком, дане питання повністю ігнорується, в той же час відомості, розміщені на українському форумі «Скарбошукач-Віоліті» [11], засвідчили не лише значну кількість знахідок тевтонських монет на території нашої держави, а й дозволили зробити висновки про військові та економічні, зокрема, торговельні зв'язки деяких історичних регіонів України з містами держави Тевтонського ордену у Пруссії [12]. Зрозуміло, що до таких джерел інформації необхідно ставитися дуже обережно, багато фактів пере перевіряти, за можливості по декілька разів. Практика свідчить, що пошуковці, вони ж, зазвичай, продавці монет, інколи умисно не вказують вірних топографічних даних, обмежуючись більш загальними, як правило, област'ю і район відповідно до адміністративно-територіального поділу України.

Отже, лише побіжний огляд інформаційного потенціалу web-ресурсів для проведення досліджень в галузі нумізматики свідчить про його значні можливості, особливо у плані репрезентації двох основних нумізматичних джерел – монет і монетних знахідок.

1. Жданович О. В. Дослідницькі ресурси історичної тематики в мережі Інтернет: створення та використання: Дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / О.В. Жданович ; НАН України, Ін-т історії України. – К., 2010. – 210 с.
2. <http://vk.com/club.numizmatika>
3. <http://www.odnoklassniki.ru/group/54213710708744/members>
4. <http://www.coinshome.net/linkresources.htm>

5. Слепова Т.И. Монеты княжества Антиохии из собрания Государственного Эрмитажа // Труды Государственного Эрмитажа. – Т. XLII. – СПб.: Издательство Государственного Эрмитажа. – С. 276-292.
6. Metcalf D.M. Coinage of the Crusades and the Latin East in the Ashmolean. – London: Museum, Oxford, 1995. – 366 p. + 48 Pl.
7. http://www.ebay.com/itm/Bohemund-I-Crusader-Antioch-Nice-Large-and-SCARCE-Coin-/350526359232?pt=LH_DefaultDomain_0&hash=item519cffc6c0&nma=true&si=byMzRyRaYiMfyVIQ8hNYWtfFSbU%253D&orig_cvip=true&rt=nc&trksid=p2047675.12557
8. Орлик В.М. До питання започаткування монетного карбування в державах хрестоносців (на прикладі Едеського графства) // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Збірник наукових праць / Відп. ред. Г.В. Боряк. – Число 18. – С.157-163.
9. <http://www.vcoins.com>
10. <http://www.zeno.ru>
11. <http://forum.violity.kiev.ua>
12. Orlik V. The Finds of Coins of the Teutonic and Livonian Orders in Ukraine. // The International Numismatic Conference. The Heritage of Historical Lithuania and Related Countries. Lecture summaries, Vilnius, May 23-25, 2012. – P.175-176.

The problems of the usage of the informational potential of web-resources in the investigation of special branches of historical science are studied. The examples of the usage of the Internet-resources, in particular Internet-auctions, online-shops and specialized sites based on numismatic researches are given.

Web-resource, numismatic, numismatic sources, a coin, crusader state, Antiochian state, county of Edesse, the state of the Teutonic Order in Prussia.